

Wyrok z 19 października 2004 r., [K 1/04](#)  
**ZWOLNIENIE CELNIKA ZE SŁUŻBY W RAZIE PODEJRZENIA  
O PRZESTĘPSTWO**

|   |                                |                      |
|---|--------------------------------|----------------------|
| Rodzaj postępowania:<br><b>kontrola abstrakcyjna</b><br>Inicjator:<br>Rzecznik Praw Obywatelskich | Skład orzekający:<br>5 sędziów | Zdania odrębne:<br>0 |
|---|--------------------------------|----------------------|

| Przedmiot kontroli   | Wzorzec kontroli  |
|--|---|
| Zwolnienie funkcjonariusza celnego ze służby w razie postawienia go w stan oskarżenia o umyślne popełnienie przestępstwa ściganego z oskarżenia publicznego lub w razie zastosowania wobec niego tymczasowego aresztowania<br><br>[Ustawa z 23 kwietnia 2003 r. o zmianie ustawy Kodeks celny oraz o zmianie ustawy o Służbie Celnej: art. 2 punkty 1 i 2] | Zasada państwa prawnego<br>Zasada równości<br>Domniemanie niewinności<br><br>[Konstytucja: art. 2, art. 32, art. 42 ust. 3] |

Przedmiotem zaskarżenia przez Rzecznika Praw Obywatelskich był przepis ustawy nowelizującej ustawę o Służbie Celnej. Badana przez Trybunał zmiana weszła w życie w sierpniu 2003 r. jako jeden z elementów walki z korupcją. W art. 25 ust. 1 ustawy nowelizowanej, normującym przesłanki obligatoryjnego zwolnienia ze służby funkcjonariusza celnego, ustawodawca dodał punkty przewidujące zwolnienie ze służby także w przypadku wniesienia aktu oskarżenia o umyślne popełnienie przestępstwa ściganego z oskarżenia publicznego, jak również w przypadku tymczasowego aresztowania. Wyjaśnijmy, że wniesienie aktu oskarżenia wszczyna postępowanie przed sądem, natomiast tymczasowe aresztowanie, jako środek zabezpieczający, może być zastosowane przez sąd także przed wniesieniem aktu oskarżenia; środek ten stosuje się, gdy jest to uzasadnione: obawą ucieczki lub ukrywania się oskarżonego, utrudniania przez niego postępowania (np. nakłaniania do fałszywych zeznań), popełnienia niektórych przestępstw, a także grożącą oskarżonemu surową karą (por. art. 258 kodeksu postępowania karnego).

W opinii wnioskodawcy kwestionowana regulacja jest niezgodna przede wszystkim z wyrażoną w art. 42 ust. 3 Konstytucji zasadą domniemania niewinności. Zasada ta nakazuje uważać każdego za niewinnego do czasu, gdy sąd prawomocnie orzeknie o winie. Tymczasem na podstawie kwestionowanego unormowania funkcjonariusz celny jest karany zwolnieniem ze służby, zanim sąd wyda wyrok. Kwestionowane „ukaranie” następuje na podstawie decyzji organu administracji publicznej, bez zachowania odpowiednich gwarancji procesowych oraz bez zapewnienia zainteresowanemu osłony socjalnej. Wnioskodawca uznał za niewystarczający przepis ustawy o Służbie Celnej, który umożliwia zwolnionemu funkcjonariuszowi powrót do służby w razie uniewinnienia albo umorzenia postępowania karnego.

Rzecznik Praw Obywatelskich zarzucił także, iż zaskarżone unormowanie jest niezgodne z konstytucyjną zasadą równości (art. 32). Ustawodawca traktuje funkcjonariuszy celnych bardziej su-

rowo niż funkcjonariuszy innych, podobnych służb państwowych, takich jak Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencja Wywiadu, Policja czy Straż Graniczna; ustawy dotyczące tych służb przewidują w analogicznych sytuacjach jedynie zawieszenie funkcjonariusza w obowiązkach i zmniejszenie jego uposażenia.

## ROZSTRZYGNIECIE

**Zaskarżone unormowanie jest zgodne z art. 32 oraz nie jest niezgodne z art. 42 ust. 3 w związku z art. 2 Konstytucji.**

### GŁÓWNE TEZY UZASADNIENIA

1. Sprawowanie służby publicznej nie może być traktowane jako li tylko przywilej, lecz powinno być pojmowane bardziej w kategoriach służby, posłannictwa i roztropnej troski o dobro wspólne. Z pełnieniem funkcji mających charakter publicznoprawny mogą łączyć się szczególne wymagania i odpowiedzialność. Odpowiednio duża jest też swoboda ustawodawcy w ingerowaniu w sytuację prawną osób pełniących takie funkcje.
2. Zasadniczą rolą zasady domniemania niewinności, wyrażonej w art. 42 ust. 3 Konstytucji, jest stworzenie oskarżonemu konkretnych gwarancji w toku procesu karnego. Zasada ta, umieszczona w katalogu konstytucyjnych wolności i praw, dotyczy także innych niż postępowanie karne procedur represyjnych. Nie ma ona natomiast zastosowania przy ocenie procedur ustawowych, których celem jest tworzenie różnego rodzaju zabezpieczeń przed naruszeniami prawa.
3. Z racji wskazanych wyżej art. 42 ust. 3 Konstytucji w związku z zasadą państwa prawne-go (art. 2) nie jest adekwatnym wzorcem kontroli zaskarżonego unormowania, przewidującego zwolnienie funkcjonariusza ze służby w razie zastosowania wobec niego tymczasowego aresztowania lub postawienia go w stan oskarżenia o umyślne popełnienie przestępstwa ściganego z urzędu.
4. Z wyrażonej w art. 32 ust. 1 Konstytucji zasady równości wynika nakaz jednakowego traktowania podmiotów prawa w obrębie określonej klasy (kategorii). Wszystkie podmioty prawa charakteryzujące się w równym stopniu daną cechą istotną (relewantną) powinny być traktowane równo, według jednakowej miary. Przy ocenie zgodności z zasadą równości konkretnego przepisu zasadnicze znaczenie ma ustalenie cechy istotnej oraz zasadność wyboru takiego, a nie innego kryterium różnicowania.
5. Zakwestionowane unormowanie, dotyczące funkcjonariuszy celnych, charakteryzuje się wyższym stopniem dolegliwości w porównaniu z regulacjami dotyczącymi funkcjonariuszy innych służb państwowych zwanych „mundurowymi”. Nie oznacza to jednak naruszenia konstytucyjnej zasady równości. Traktowanie wszystkich tych służb jako kategorii względnie jednolitej jest uzasadnione w sytuacji, kiedy są postrzegane w relacji do innych, „niemundurowych” kategorii funkcjonariuszy publicznych i grup zawodowych. Nie można natomiast tracić z pola widzenia okoliczności, że pojęcie „służby mundurowe” jest kategorią zbiorczą, obejmującą grupy zawodowe o dość zróżnicowanej specyfice celów i zadań, kompetencji i uprawnień oraz trybu służby. Z samej przynależności do omawianej kategorii nie można *a priori* wysnuwać wniosku, że status prawny poszczególnych profesji do niej zaliczanych powinien być kształtowany przez ustawodawcę w sposób identyczny. Zadania Służby Celnej są wieloaspektowe: stanowią realizację celów tradycyjnie

przypisywanych z jednej strony służbom pionu śledczego, a z drugiej strony – pionu skarbowego. Prawidłowe wykonywanie zadań Służby Celnej ma duże znaczenie dla budżetu państwa. Powszechnie znane są też ryzyka towarzyszące wykonywaniu służby oraz ich skala, w szczególności wywierana na celników presja korupcyjna i częstotliwość stykania się ze środowiskami przestępczymi. Odpowiednio wysokie, służące umacnianiu autorytetu, muszą być wymagania stawiane funkcjonariuszom celnym. Okoliczność, że wymagania takie w stosunku do nich są niejednokrotnie wyższe niż w stosunku do innych służb, nie oznacza zresztą, iż w stosunku do innych służb nie mogą być one zwiększone, jeżeli sytuacja będzie tego wymagać.

6. Nie znajdując podstaw do stwierdzenia niekonstytucyjności zakwestionowanych przepisów prawnych w granicach określonych przez wnioskodawcę, Trybunał Konstytucyjny wskazuje jednak na konieczność pełnego, racjonalnego i zgodnego ze standardami konstytucyjnymi rozwiązania przez ustawodawcę problemu skutków stwierdzonej *ex post* bezzasadności zwolnienia ze służby – w wyniku uniewinnienia funkcjonariusza, umorzenia postępowania karnego albo uchylecia postanowienia o tymczasowym aresztowaniu.

#### Przepisy Konstytucji

**Art. 2.** Rzeczpospolita Polska jest demokratycznym państwem prawnym, urzeczywistniającym zasady sprawiedliwości społecznej.

**Art. 32.** 1. Wszyscy są wobec prawa równi. Wszyscy mają prawo do równego traktowania przez władze publiczne.  
2. Nikt nie może być dyskryminowany w życiu politycznym, społecznym lub gospodarczym z jakiegokolwiek przyczyny.

**Art. 42.** [...] 3. Każdego uważa się za niewinnego, dopóki jego wina nie zostanie stwierdzona prawomocnym wyrokiem sądu.